

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

להיות בן חורין

חז"ל כינו את חג הפסח "זמן חירותנו", על שם היציאה ממצרים לחירות. אשר על כן, החג מזמן התבוננות במושג החירות ובחינת משמעותו לחיינו. הרב אברהם יצחק הכהן קוק התייחס לסוגיה זו ושרטט קווים להגדרתה של חירות אמיתית:

ההבדל שבין העבד ובן החורין איננו רק הבדל מעמדי... אנו יכולים למצוא עבד שכל שרוחו הוא מלא חירות, ולהפך, בן חורין שרוחו היא רוח של עבד... החירות היא הנאמנות אל העצמיות, לתכונה הפנימית, לתכונה הנפשית של צלם אלוקים אשר בקרבנו, וכחופש זה אפשר להרגיש את החיים כתור חיים אמיתיים שווים את ערכם. מה שאין כן בעל הרוח של עבדות, שאולם אין תוכן חייו והרגשתו – פנימיים ועצמיים, אלא כמה שהוא טוב ויפה אל האחר. (מאמרי)

הראי"ה, ע"נ' 157

מטרת פעילות זו היא לעמוד על טיבה של חירות, לעסוק בחירות שאינה שחרור משעבוד חיצוני גרידא, אלא היכולת של האדם להשתחרר משעבוד להרגלים, למחשבות ולתפיסות המעכבים בעדו במסעו לגילוי עצמיותו ולמימושה. נרצה לחשוף את מרכיבי ההתנהגות בחיינו המבטאים שעבוד, להציע ולבחון דרכי התמודדות ולחדד ולהטמיע את ההבנה שהיכולת להתמודד ולצאת לחירות היא נרכשת וכי בכוח האדם לפתחה ולהעצימה. נעודד את התלמידים לקבל על עצמם שינוי בתחום אחד בדרך משעבוד לחירות.

מטרות

1. לברר עם המשתתפים מהי חירות אמיתית מהותית ולבחון היבטים של ביטוייה בחייהם.
2. להזמין את המשתתפים להציע דרכי התמודדות עם תחושת שעבוד בנושאים שונים.
3. להציע למשתתפים להתייחס לניקיון לקראת חג הפסח ברובד רעיוני ולא רק מעשי.

מהלך הפעילות

שלב א' – מנקים לפסח

המנחה יפזר בחדר גיליונות A3 שעליהם היגדים אלו:

- מבחינתי ההכנות לפסח הן...
- כשאני מנקה את החדר מחמץ, אני מרגיש...
- בליל הסדר, לאחר הניקיונות, אני מרגיש...

המנחה יחלק למשתתפים טושים ויבקש מהם להשלים את המשפטים כפי המתאים להם או לכתוב תגובה לדברים שכתבו משתתפים אחרים. אין הגבלה למספר התגובות שמשתתף יכול לכתוב על הגיליונות השונים.

שאלה לדין

האם וכיצד אפשר לנקות חמץ בדרך שאינה טכנית בלבד, אלא משמעותית להתפתחות האישית ומאפשרת להגיע לליל הסדר בתחושה שונה?

שלב ב' – עבדים היינו

למנחה: להלן שתי אפשרויות. ניתן לבחור אחת מהן או להשתמש בשתיהן, בהתאם לאופי הקבוצה.

אפשרות 1

המנחה יקרין את הסרטון "[The last knit](#)".

שאלות לדין

- מה סורגת הדמות בסרטון ולאיזה צורך לדעתכם?
- מה המשמעות של המספרים שמונחים לצידה והיא אינה משתמשת בהם?
- מדוע לדעתכם היא אינה מפסיקה לסרוג גם כשהיא נופלת מעבר לשפת התהום?
- מה המשמעות של העובדה שהיא סורגת את השיער כשנגמר החוט?
- מדוע היא משליכה את המסרגות אל התהום?
- מדוע לדעתכם הדמות בסרטון מתיישבת מלכתחילה על שפת התהום?

הדין יתייחס להרגלים שלנו, לדברים שאנו משועבדים אליהם, שקשה לנו להשתחרר מהם, שאנו מנסים להיאבק בהם ושלעיתים הם גוררים אותנו לתהומות.

אפשרות 2

המנחה ישמיע את השיר "מעבדות לחירות".

המנחה ישוחח עם המשתתפים על מילות השיר.

שאלות מנחות

- לדעתכם מה מסמלים הכבלים בשיר?
- האם אתם יכולים לחשוב על כבלים בחייכם?
- "לצאת למסע שכולו סיכונים" – לדעתכם, מהם הסיכונים במסע להשתחררות מהכבלים?
- "לקראת שמץ סיכוי" – מהו הסיכוי? מה הרווח שטומן בחובו מסע זה?

שלב ג' – מעבדות לחירות

המנחה יחלק למשתתפים את הקטע של הרב שטיינזלץ (נספח).

שאלות לדיון

- מהו התוכן החיובי במושג "חירות" לפי דברי הרב שטיינזלץ?
- מה חייב להיות לאדם כדי שיוכל לממש חירות זו?
- לדעתכם, מדוע הרב שטיינזלץ מגדיר בן חורין כבעל אישיות עצמית?
- האם אתם מסכימים עם הגדרה זו? פרטו.
- מהי בעיניכם המשמעות של להיות בעל אישיות עצמית? מהם הקשיים הכרוכים בכך?
- לדעתכם, איך אפשר לתת ביטוי מעשי להגדרה זו בחיי היומיום?

"בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים קטז ע"ב) – מצרים מלשון מיצרים, דברים שאנו כבולים אליהם ומתקשים להשתחרר מהם. הניקיון לפסח הוא הזדמנות לעבודה אישית (נזכיר את התחושות שהועלו ושנרשמו בתחילת הפעילות), לניקיון פנימי – כזה שמסייע לנו להתבונן בהרגלים ובדפוסים שליליים שדבקו בנו ולעמול כדי להשתחרר מהם כדי להגיע לליל הסדר בתחושה שיצאנו מעבדות לחירות – לפחות בנקודה מסוימת.

נספח

מהסרת השעבוד אל החירות

היציאה-בריחה מארץ מצרים הייתה פריקתו של עול השעבוד מעל בני ישראל... אולם עצם היציאה הזאת עדיין איננה מקנה חירות.

אם חירות הייתה מושג שלילי בלבד, אם חירות פירושה העדר עבדות – הרי השחרור מן העבדות מקנה, כשלעצמו, את החירות. אולם לחירות גם תוכן חיובי, ותוכן זה אינו נוצר מעצמו על ידי הורדת העול בלבד... מצב של חירות הוא כשיכול אדם לעשות את שלבו חפץ, לחיות את חייו שלו. אולם לשם כך חייב הוא לחפוף בדברים משלו, חייב הוא שיהא לו תוכן חיים משל עצמו... להיות בן חורין פירושו: להיות בעל אישיות עצמית, להיות בעל מטרת חיים עצמית, שיש טעם לנסות לחיות אותה על אף כל הקשיים שבה.

(הרב עדיו אבן ישראל שטיינבלץ, חירות על הלוחות)

